

Ресми рецензент **Ахметов Қанат Қамбарұлының** 8D09102- «Ветеринарлық санитария» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін тағайындалуына ұсынылған Толепова Гулзат Канибековнаның «Балық және балық өнімдерінің адамға қауіпсіздігі мен сапасын анықтау мақсатында Қазақстан Республикасының описторхоздан қолайсыз аймақтарында (Ақмола, Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Батыс Қазақстан облыстары) табиғи су қоймаларына паразитологиялық мониторинг жүргізу» диссертациялық жұмысына берілген жазбаша

ШКІР

р/н №	Өлшем шарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	<p>1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:</p> <p>1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету);</p> <p>2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету);</p> <p>3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.</p>	<p>Толепова Гулзат Канибековнаның 8D09102- «Ветеринарлық санитария» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін жазылған диссертация ғылымның даму бағыттарына сәйкес орындалған.</p> <p>Ғылыми зерттеу жұмыстары мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын ҚР АШМ 2021-2023 жылдарға арналған «Ел аумағында аса қауіпті аурулар бойынша эпизоотикалық сипаттамаларын зерделеу және олардың тиімділігін арттыру үшін ветеринариялық - санитарлық шараларды әзірлеу» ғылыми - техникалық бағдарлама (№BR10764899-ОТ-23) аясында жүргізілген.</p>
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы	Докторанттың орындаған ғылыми жұмысы ветеринария ғылымының

		ашылған/ашылмаған.	<p>дамуына үлес қосады. Соңғы 50 жылда алғаш рет Қазақстан Республикасының описторхоз бойынша қолайсыз аймақтарының (Ақмола, Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Батыс Қазақстан, Қарағанды мен Қостанай облыстары) табиғи су қоймаларына ауқымды паразитологиялық мониторинг жүргізілді және описторхоз инвазиясының табиғи ошақтары анықталды. Балықтардың 13 түрі зерттеліп, <i>Opisthorchis felineus</i>, <i>Metorchis bilis</i>, <i>Pseudamphis-tomum truncatum</i> – мен зақымдалу көрсеткіштері балықтың 3 түрінен (аққайран, оңақ, күміс мөңке) анықталды. Описторхоз бен меторхоз-ды жұқтырудың негізгі көзі болып табылатын аққайран етінің тағамдық құндылығының көрсеткіштері салыс-тырмалы түрде зерттелді. Описторхоз метацеркарийлерінің физикалық және химиялық факторларға төзімділігі анықталған.</p>
3.	Өзі жазу принципі	<p>Өзі жазу деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған. 	<p>Ізденушінің диссертацияны жазу деңгейі жоғары. Диссертацияның әрбір бөлімі өзара байланысқан, алған нәтижелер басқа авторлардың еңбек-терімен салыстыра отырып, жан-жақты талдау жасалған. Жұмыстың қорытын-дысы үйлесім</p>

4.	Ішкі бірлік принципі		тапқан.
		4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген.	Описторхоз – зооантропонозды табиғи ошақты биогельминтоз. Зооноздық инвазиялардың әлеуметтік маңыздылығын ескерсек, паразитология саласындағы ғылыми зерттеулер әлемнің барлық елдерінің ветеринария ғылымы мен тәжірибесінде өзекті болып табылады.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды: 1) айқындайды; 2) ішінара айқындайды; 3) айқындамайды.	Диссертациялық жұмыстың мазмұны тақырыбына сай қойылған және алға қойған міндеттерден туындаған
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді; 2) ішінара сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді.	Ғылыми зерттеудің негізгі мақсаты Қазақстан Республикасының опистор-хоз бойынша қолайсыз (Ақмола, Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Батыс Қазақстан, Қарағанды және Қостанай облыстары) аймақтарының табиғи су қоймаларындағы балық және балық өнімдерінің адамға қауіпсіздігі мен сапасын анықтау мақсатында мониторинг жүргізу. Осы мақсатқа жету үшін анықталған міндеттер, диссертация тақырыбына толығымен сәйкес келеді.
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан; 2) ішінара байланысқан;	Диссертациялық жұмыстың «Кіріспе», «Әдебиеттерге шолу», «Өзіндік зерт-теулер», «Зерттеу нәтижелерін бағалау және талдау»,

		3) байланыс жоқ.	«Қорытынды», «Ұсыныстар» атты тараулары және оның бөлімдері бір-бірімен ұштасып, бір логикалық жүйеге жинақталып, өзара толық байланысқан және ғылыми еңбектің міндеттерін шешіп, мақсатына жетуге бағытталған.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) талдау ішінара жүргізілген; 3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген; 4) талдау жоқ.	Ізденуші өзінің жұмыстарының нәтижелерін басқа зерттеушілердің жұмыс-тарында жарияланған деректерді салыстыра отырып баға берген. Диссертациялық жұмысты орындау барысында ізденуші пайдаланған әдістер, қорғауға ұсынылған қағидат-тар басқа авторлардың нәтижелерімен салыстырылып талдау жүргізген және сілтемелер жасалған.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертацияда ұсынылған ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табылады.
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертациялық жұмыста атқарылған зерттеулердің нәтижелерінің қорытын-дылары жаңа болып табылады.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа;	Техникалық шешімдер толығымен жаңа және соңғы 50 жылда алғаш рет Қазақстан Республикасының опистор-хоз бойынша қолайсыз

		<p>2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).</p>	<p>аймақтарының (Ақмола, Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Батыс Қазақстан, Қарағанды мен Қостанай облыстары) табиғи су қойма-ларына ауқымды паразитологиялық мониторинг жүргізілген және описторхоз-инвазиясының табиғи ошақтары анықталған, описторхоз бен меторхоз-ды жұқтырудың негізгі көзі болып табылатын аққайран етінің тағамдық құндылығының көрсеткіштері салыс-тырмалы түрде зерттелген. Описторхоз метацеркарийлерінің физикалық және химиялық факторларға төзімділігі анықталған.</p>
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	<p>Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research (куолитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың негізгі қорытындылары нәтижелерімен, дәлел-демелермен ғылыми тұрғыда негізделген. Ғылыми-әдістемелік деңгейі заман талабына сай.</p>
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	<p>Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес. 7.2 Тривиалды ма? 1) ия;</p>	<p>7.1 Ізденушінің диссертациялық жұмысының нәтижесінде ережелер: тиісті зерттеу нәтижелерімен дәлелденген, оны жарияланған жұмыстарынан көруге болады.</p> <p>7.2 Диссертациялық жұмыс тривиалді емес.</p>

		<p>2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес. 7.3 Жаңа ма? 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес. 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең 4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес. 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; 2) жоқ 3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.</p>	<p>7.3 Жаңа.</p> <p>7.4 Алынған нәтижелерді қолдану аясы кең.</p> <p>7.5 Алынған нәтижелері отандық ғылыми басылымдармен қатар, Scopus базасындағы журналда жарияланып, дәлелденген.</p>
8.	Дәйектілік қағидаты. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	<p>8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған: 1) ия; 2) жоқ.</p> <p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p>	<p>Ия. Методикалық тұрғыдан қарағанда алға қойылған мақсатқа жету үшін ізденуші әдістемелерді дұрыс тандап алған және әрбір әдіске тиісті сілтемелер келтірілген. Демек, ғылыми нәтижелердің сенімділік дәрежесі сенімді деңгейде.</p> <p>Ия. Диссертациялық жұмыс компьютерлік технологияларды қолдана отырып, 20 кесте, 26 суретпен безенді-ріліп сипатталған. Сандық мәліметтер өңделген.</p>

		<p>1) ия; 2) жоқ.</p>	
		<p>8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):</p> <p>1) ия; 2) жоқ.</p>	<p>Ия. Диссертацияның қорытындылары өзара байланысқан және олар опистор-хозбен зақымдалған балық етінің тағамдық құндылығы, физикалық және химиялық факторларға төзімділігі зерттелген.</p>
		<p>8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған/ ішінара расталған / расталмаған.</p>	<p>Диссертант ғылыми әдебиет көздеріне жан-жақты шолу жасап, өз нәтижелерін салыстыра білген және сілтемелермен растаған.</p>
		<p>8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз.</p>	<p>Ізденуші диссертациялық жұмысында 262 ғылыми еңбектерді қолданған. Пайдаланған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті.</p>
9	Практикалық құндылық қағидаты	<p>9.1 Диссертацияның теориялық маңызы:</p> <p>1) бар; 2) жоқ.</p>	<p>Бар. Диссертацияның теориялық маңызы бар.</p>
		<p>9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:</p> <p>1) ия; 2) жоқ.</p>	<p>Ия. Ізденуші жүргізген зерттеулер нәтижелері ауқымды, жұмыстың практикалық маңызы жоғары.</p>
		<p>9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма?</p> <p>1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).</p>	<p>Диссертанттың құрастырған практикалық ұсыныстары жаңа.</p>
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	<p>Академиялық жазу сапасы:</p> <p>1) жоғары;</p>	<p>Академиялық жазу сапасы - жоғары. Ізденушінің ғылыми зерттеу жұмыс-</p>

		2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	тары диссертацияда жалпы талаптарға сай келеді.
11.	Диссертацияға ескертулер		Диссертацияның құндылығын, деңгейін және сапасын төмендетпейтін орфографиялық қателік кездеседі.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейінің мазмұны, құрылымы мен сапасы талаптарға сай жазылған. Барлығы 6 ғылыми мақалары ғылыми жұмыстың жоғары деңгейі мен ғылыми өзіндік көзқарасты көрсетіп айқындайды.
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		Толепова Гулзат Канибековнаның «Балық және балық өнімдерінің адамға қауіпсіздігі мен сапасын анықтау мақсатында Қазақстан Республикасы-ның описторхоздан қолайсыз аймақ-тарында (Ақмола, Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Батыс Қазақстан облыс-тары) табиғи су қоймаларына паразитологиялық мониторинг жүргізу» тақырыбындағы диссертациялық жұ-мысы ҚР ҒжБМ Ғылым және жоғары білім саласында сапаны қамтамасыз ету комитетінің талаптарына сәйкес орындалған, толық аяқталған жұмыс және «Дәреже беру» қағидаларының 2-

			<p>тармағында көрсетілген диссертация-лық талаптарына толық сәйкес келеді деп есептеймін және 8D09102- «Вете-ринариялық санитария» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беру туралы шешімді ұсынамын.</p>
--	--	--	--

Ресми рецензент:

Биология ғылымдарының докторы,
Торайғыров университетінің «Мониторинг» ғылыми зерттеу орталығының басшысы

Кееест

Қ.Қ.Ахметов

мерзімі «22» қараша 2024 жыл

Қолы расталады, мөрмен